

עניין: מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה

ט"ז יו"ד קיז, א (הט"ז הידוע)

מן התורה אלא דרצנן אסרוה, ומתניתין קאמר דמדרבנן הם שוים. וינראה לתרץ, דלאין כח ציד חכמים לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להיתר, דלאין כח ציד חכמים להחמיר אלא במקום שאין בו לא איסור ולא היתר מפורש מן התורה, מה שאין כן במקום [שיש] היתר מפורש מן התורה, וזהו בכלל מאמרם [סנהדרין מו, א] שמעתי שצ"ח דין מכין ועונשין שלא מן הדין ולא לעצור על דבר תורה אלא לעשות סייג לתורה, דקשה, פשיטא שאין כח בשום אדם לעצור על דבר תורה, ובחומ"מ סימן צ' [ד"ה ולא לעצור] כתבנו מזה, ולפי הנחה שזכרתי אמי שפיר טפי, דכאן נתכוין שאף להחמיר אין להם כח במקום שהם עוצרים על דבר תורה. על כן מוכיחים התוספות

שו"ת בנין עולם להגרי"א חבר יו"ד סי' י'

ועל כל ראיות הנ"ל שהבאתי י"ל דבריו באופן זה דכוונת הט"ז הוא דוקא בדבר המפורש בכתוב להדיא להיתר בזה אין כח ביד חכמים לאסור וכהא דאיסור סחורה בדברי האסורים שכתב שם דמפורש בתורה להיתר מדכתיב לכם שלכם יהא כו' וה"ט דכיון שמפורש בתורה להיתר יהי' מחזי מילתא דרבנן כחוכא ואיטלולי אם יהיו אוסרים אבל במה שלא נזכר כ"כ בפירוש רק נשמע מכללא ומדיקא דקרא בזה יש להם כח לאסור דלא שייך הטעם שכתבתי וא"כ א"ש הא

שו"ת דברי יוסף לרבי יוסף אירגאס סי' מח

כתב

הט"ז נ"ד סימן קי"ז דאין כח ציד חכמי' לאסור דבר שפירשה התורה בפירוש להיתר עיין סס ונלע"ד ראה לדבריו דגרסינן במכילתא דף פ"ח מפני מה חרבנו חנויות של בית הנו ג' שנים קודם ירושלים מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה שהיו חומרי' עשר תעשר ולא מוכר תבוא' זרעך ולא לוקח ע"כ ופירש"י שהעמידו דבריהם כלומר מה שאסור מוגרי חכמים מצאו לו היתר מן התורה עכ"ל וכמו זר נחשנ' פירוש זה דהא פשיטא שכל מה שאסור מדברי חכמים הוא מותר מן התורה. ואיך אפשר להקל נחיסוף דרבנן מפני שמצאו לו היתר מן התורה חבל השתא יבוא על נכון דכיון שאין כח לחכמים לאסור. רבר שמפורש חסרו נתורה לכן לא רבו לקבל גזירת חז"ל כיון שמצאו לו היתר מן התורה. אמנם טעו נזה כי ההיתר שמצאו מן התורה לא הוי מפורש כהיה דכתיב ננלה או מכור לנכרי וכן בחלב יעשה לכל מלאכה וכיוצא. אלא מכא דיוקא היו אומרים עשר תעשר ואכלת ולא מוכר וזה לא מיקרי מפורש בתורה אלא דרשא הוא מכא סמוכין ולפיכך נעשו על שלא קיימו גזירת חכמים ז"ל כי נכיוצא בזה יש להם כח לנזור ולהחמיר.

מהר"ל חידושי אגדות

מפני שהעמידו דבריהם (שם פ"ח ע"א). תניא מפני על דין תורה. פירוש, מה חרבנו חנויות של בית המעמיד דבריו על ד"ת הינו ג' שנים קודם ירושלים אין ד"ז קיום העולם לפי מפני שהעמידו דבריהם על שכ' (תהלים פ"ט) אמרתי דברי תורה. עולם חסד יבנה, כי קיום העולם ע"י חסד. וזהו מפני כי התחתונים הם בעלי גשם ובעלי חומר, ואין עמידה לחומר במשפט לפי שהמשפט הוא שכלי, ואין עמידה לגשמי, שאינו משפט, רק מצד החסד. אף כי בבריאה נאמר בכל הפרשה אלקים היינו לעניין היציאה אל הפעל שהי' נברא מכח דין שהיה הדין גותן שיהיה נברא וברין נברא, אבל קיום עמידתו הוא מכח חסד. וד"ו בארו חכמים במה שאמרו (ב"ר פ"א) ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדה"ר, הרי לך ברור מאוד כי העולם נברא במדת הדין אבל קיומו אי אפשר רק במדת הרחמים. כי העולם הוא גשמי אינו בכח משפט ודין, רק הדבר השכלי. ולכך היה צריך לרחמים. ומפני כי אלו היו מעמידים כל דבריהם על דין תורה שהוא בדין ולא היה גכנס לפנים מן הדין כלל דבר זה הוא חורבן העולם. כי קיום העולם מצד הרחמים ומצד החסד לא מצד הדין. ודבר זה מבואר גם לחכמינו.